

'Si la gran massa de residus de Flix arriba a anar riu avall, ara parlaríem de catàstrofe total'

ALBERT
PUNSOLA

(/AUTOR/ALBERT-

PUNSOLA-44)

Periodista

Periodista

06/05/2013

Sostenible ha reunit dos grans experts per parlar sobre el cas de Flix en un moment que es pot qualificar d'històric: l'inici de les obres per extreure els residus tòxics acumulats durant anys en l'embassament. Es tracta de Narcís Prat, catedràtic del departament d'Ecologia i director del Grup de Recerca Freshwater Ecology and Management (FEM) de la Universitat de

Barcelona; i de Joan Grimalt, professor d'Investigació del Consell Superior d'Investigacions Científiques.

(F)

Finalment ha començat l'extracció de llots tòxics (<http://www.laxarxa.com/societat/actualitat/medi-ambient/noticia/comenca-la-neteja-del-panta-de-flix>) **de l'embassament de Flix. Tòxic és un terme ampli. Podríeu aclarir al lector què hi ha exactament en aquest indret?**

Joan Grimalt - Hi ha sobretot quantitats importants de mercuri i compostos organoclorats, com per exemple [policlorobifenils](http://www.prtr-es.es/Policlorobifenilos-PCB,15637,11,2007.html) (<http://www.prtr-es.es/Policlorobifenilos-PCB,15637,11,2007.html>), alguns dels quals són cancerígens; DDE i DDT -aquest darrer com el mercuri és un neurotòxic; i hexaclorobenzè, que també és cancerigen. Després hi ha radionúclids que vénen de la descomposició de la cadena d'urani-238, radi, i poloni. Aquests darrers no estan en concentracions tan elevades com els del primer grup.

Narcís Prat- Els tòxics són substàncies que en quantitats molt petites ja tenen un efecte important sobre l'ambient o la salut de les persones. Poden ser tòxics aguts, quan maten, o bé subaguts i en aquest cas poden produir, com apuntava en Joan, càncer o altres conseqüències. A Flix hi ha una barreja de tòxics molt gran. Se sap el que fa cada tòxic però quan es barregen no està tan clar què comporta. En aquest cas concret penso que la barreja pot ser pitjor per als organismes que no pas els efectes d'un o altre per separat. Hi ha, per tant, un factor d'incertesa, fruit de la presència de diversos tòxics que estan en contacte.

Quins serien els efectes en el Delta de l'Ebre?

JG- Tots aquests compostos estan a l'aigua del Delta de l'Ebre sobretot els organoclorats i el mercuri. El Delta és el lloc natural de deposició de qualsevol cosa que es tiri al riu.

NP- De fet, molt abans que es posés en relleu la situació de Flix ja es coneixien aquests efectes. Per exemple, un dels problemes que s'havien observat en la [gavina d'Adouin](http://territori.gencat.cat/ca) (<http://territori.gencat.cat/ca>) era que els ous se li trencaven i això era conseqüència dels organoclorats que venien de Flix.

(F)

Al Delta, a més, hi ha conreus...

JG- Però aquí s'ha de precisar que aquests compostos són molt insolubles en l'aigua, i en aquest sentit els usos de l'aigua per reg o per beure en general no plantegen problemes. Els conreus al Delta estan bé. Ho hem analitzat i aquesta seria la conclusió. Tot i que els conreus compleixen totes les normes de sanitat amb escreix, és millor solucionar el problema d'una vegada, i que l'aigua estigui completament neta de contaminants.

NP- El problema no és tant la part vegetal sinó els animals que acumulen tòxics. Els cargols de punxa de l'Ebre, per exemple, tenen unes concentracions de metalls pesants que fan recomanable que la gent no en mengi. Això és un problema ambiental seriós perquè afecta a la xarxa tròfica.

S'ha publicat que alguns ajuntaments s'han queixat de l'inici dels treballs d'extracció perquè diuen que encara no s'han enllestit les obres de subministrament alternatiu (<http://www.laxarxa.com/infolocal/terres-de-l-ebre/noticia/els-alcaldes-de-la-ribera-d-ebre-exigeixen-obres-urgents-abans-de-descontaminar-el-panta-de-flix>) **d'aigua. Té fonament aquesta posició?**

NP- No. Penso que és una posició per demanar unes obres que tenen pendants. Des del moment que es fa una barrera per protegir els fangs, l'aigua ja és de millor qualitat amb les mateixes captacions que tenen ara. La barrera s'ha fet amb palplanxes. Es tracta d'unes planxes d'acer que es claven a terra i que, encaixades lateralment amb d'altres, formen una pantalla. D'aquesta manera l'aigua no passa per sobre el sediments, no erosiona i no s'enduu partícules. Per tant, els municipis aigües avall no poden al·legar inseguretat. És, insisteixo, una mesura de pressió per aconseguir unes obres d'abastament alternatives a les que tenen ara.

JG- La situació és la que diu en Narcís. Sí que hi havia acordat amb la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre que es farien unes millores de les escomeses d'aigua a la zona. Dins aquest paquet hi havia un grup d'obres que eren imprescindibles en el sentit que alguns pobles agafaven l'aigua del freàtic que estava connectat a l'Ebre. Aquestes obres, segons la Confederació, s'han fet. L'estudi que va fer la Confederació indicava que hi ha uns quants freàtics d'on s'agafa aigua que no estan connectats a l'Ebre i en aquest cas -segons han dit- les obres es portaran a terme més endavant.

(F)

¿Tenim garanties de que el procés d'extracció dels llots es farà bé?

NP- El procés de neteja consisteix a treure els fangs i portar-los a l'abocador i fer-ne el tractament corresponent. En principi el projecte està ben fet i les instal·lacions també, però evidentment ha d'haver-hi un control perquè algú pot cometre un error. El control s'ha d'efectuar aigües avall per veure quant de fang baixa i si els organismes estan més afectats o menys. L'avantatge que tenim és que hi ha un estudi previ que ens va donar molta informació. Em consta que [l'empresa estatal](http://www.decontaminationflix.com/index.php?chlan=cat) (<http://www.decontaminationflix.com/index.php?chlan=cat>) que està portant a terme la descontaminació està fent un seguiment de l'aigua i una mica dels sediments, el que no tinc clar és com fan el seguiment de l'acumulació dels contaminants en els organismes. Si en aquest seguiment, per exemple, agafen un sílur de tant en tant, això no serà suficient. Nosaltres vam estudiar tota la xarxa tròfica (peixos, cargols, cucs, insectes, etc) i d'aquests n'hi ha uns quant, com els sílurs o els crancs americans, que són els millors indicadors de la contaminació però no sé si l'empresa en farà un control exhaustiu i continuat. Faltaria un seguiment científic i sistemàtic que és el que vam proposar al ministeri en el seu moment.

Joan, tu vas manifestar en certa ocasió que "no s'havia trobat cap altre cas d'aquesta envergadura a Europa" en relació a l'impacte ambiental. ¿És realment Flix el paradigma dels desastres?

JG- A veure, és un dels casos que reclamen més prioritat d'actuació. De tota manera diria, per remarcar dintre de tot plegat un aspecte positiu, que s'ha agafat a temps. Hi ha un impacte de contaminació riu avall claríssim però malgrat tot, la gran massa de residus no ha anat avall. Si això hagués passat hauria estat una catàstrofe total, probablement molt més greu [que la que va tenir lloc a Doñana](http://edafologia.ugr.es/donana/aznal.htm) (<http://edafologia.ugr.es/donana/aznal.htm>). La sort és que s'ha identificat a temps i l'impacte es pot reparar.

El 2015 està previst que acabi la feina de descontaminació a Flix. Tornarem a tenir aleshores un riu com si no hagués passat res?

JG- El riu és erosiu i per tant si es treu la massa de sediments contaminats al cap d'un temps la situació ha d'anar millorant. Ara, hi ha alguns punts que caldrà veure com evolucionen. Un d'ells és el meandre

que hi ha després del pantà on pot haver quedat algun sediment i aquí no s'hi fa res. Què podria passar en el meandre? Doncs que alguns dels contaminants quedessin emmagatzemats i l'efecte neteja del mateix riu fos més lent.

NP- Crec que hi ha dos aspectes a considerar: l'impacte real i el risc. Si traiem el fangs, traiem el risc. L'impacte no desapareix del tot, primer, per això que acaba de dir el Joan i, segon, perquè quedarà una fàbrica que seguirà tenint permès l'abocament de mercuri, si bé en quantitats molt petites. A no ser que abandoni l'ús d'aquest recurs en la producció i el substitueixi per altres mètodes més nets.

De fet la Unió Europea vol substituir la producció del clor usant mercuri per altres tecnologies menys perjudicials pel medi.

NP- Sí, ja ho havien d'haver canviat el 2012, però es van demanar unes prorrogues.

JG- Aquesta planta i totes les d'Europa han de complir un requeriment el 2016, que és haver passat de la tecnologia de mercuri a la de membrana, per tant tenen damunt la taula aquesta decisió. De tota manera encara que no canviïn la tecnologia i tanquin la planta, aquí queden milers de tones de mercuri guardades i caldrà veure què s'hi fa.

(F)

¿En quina mesura la situació a què s'ha arribat ha estat conseqüència de la manca de legislació i en quina mesura ha estat el resultat de la inhibició de l'administració de no fer complir la legislació existent?

NP- Ha estat per les dues coses.

JG- Catalunya als anys 50 era com si fos, no el Marroc, sinó Mali! pel que fa al medi ambient. Un dia en aquella dècada van haver d'evacuar tot el poble de Flix per un greu episodi de contaminació però això no va transcendir a l'opinió pública perquè es va tancar. En temps no democràtic les lleis eren d'una elevada complicació: en teoria no es podia fer res enlloc i a la pràctica tothom feia el que li venia bé. I això funciona més o menys així fins als anys 80. A partir d'aleshores els governs successius van anar obligant a fer les coses d'una altra manera i a posar un abocador pels residus que abans l'empresa empenyia cap al riu amb excavadores. A l'època de Franco la llei era, per a segons qui, de pa sucat amb oli i, en canvi a un altre li aplicaven estrictament. Ara les lleis s'apliquen a tothom per igual i l'actitud de les autoritats ha estat d'anar en la línia de persuadir a l'empresa de treballar millor, però tampoc amb la contundència de demanar un tancament.

NP- Clar, perquè ha prevalgut la idea de que s'havia de defensar l'activitat econòmica i els llocs de treball i si això tenia una incidència ambiental, s'havia d'establir una protecció, però sense pressa. I la pressió de l'administració s'ha anat modificant en funció de si la gent es mobilitzava o no. Cal recordar que els anys 90 arrenca el judici contra l'empresa, però serà molt més endavant, quan el tema surt en el Telenotícies a la nit, que això té un impacte general en la societat.

Els tribunals van acabar determinant que la responsabilitat de l'empresa es limitava a un període de 5 anys quan la contaminació s'havia produït durant dècades.

JG- No sóc expert en dret però la qüestió és que abans no hi havia una legislació clara i per tant no se li podia demanar responsabilitat retroactivament. No es podia saber quant s'havia abocat abans que hi hagués la legislació corresponent i el jutge va fer una estimació proporcional.

NP- Cal afegir que, com passa en molts delictes ecològics, aquest tema no el va portar sempre el mateix jutge. Com són temes molt complexos, de vegades un jutge no ho veu clar i ho deixa a un altre, de manera que el comptador sempre es va posant a zero i per això aquest processos s'allarguen tant.

Molts dels problemes ambientals -i no ambientals- d'Espanya es deuen a la confusió sobre qui té la competència sobre una matèria determinada. El cas de Flix seria també d'aquest tipus?

JG- El responsable del riu com a ecosistema és la Confederació Hidrogràfica i els governs autonòmics tenen alguna intervenció com controls ambientals, o la gestió dels residus i les competències del

sanejament. Algunes vegades la Confederació delega algunes intervencions a les autonomies però qui dóna permisos o fixa límits és la Confederació. De tota manera aquest ens no va pagar cap dels estudis que es van fer a l'Ebre en relació a la contaminació: ho va fer la Generalitat.

Hi ha hagut una inhibició de la Confederació?

NP- Jo més aviat diria que la Confederació va a mínims. Hi ha una llei que diu que cal mesurar el mercuri un cop al més, per dir-ho d'alguna manera, doncs la confederació ho farà però no anirà mai més enllà.

El cost de les obres de descontaminació varia segons les fonts. Per què hi ha discrepàncies?

NP- Moltes vegades el pressupost inicial és una cosa i el cost final una altra. Però aquí hi ha una partida, que és la dels fons de cohesió, que està assegurada i el que costarà tot el procés això ja ho veurem. Els diners que completen aquest fons els haurà de posar l'estat i ho haurà de fer segur perquè si no es retiraran els fons de cohesió.

On queda el principi de qui contamina paga?

NP- Està clar que l'empresa ni té ni ha tingut mai cap interès en això. Ans al contrari, van arribar a pagar diners per demostrar "científicament" que no calia fer res amb els fangs, en el moment que es començava a discutir aquesta qüestió. L'opció de l'empresa era tapar els sediments contaminats, però es va fer un estudi d'alternatives sobre els fangs amb tres opcions: deixar-los igual, tapar-los, o treure'ls. Aquest estudi va demostrar que era més barat treure'ls.

JG- Si s'haguessin tapat, s'hauria obstruït el pas del cabal del riu en un 60%. Cada vegada que hi hagués una inundació a Aragó tota aquella aigua hauria de passar per aquest espai reduït. Era com obstruir un desguàs.

Malgrat el que ha succeït a Flix, la indústria química ha fet un gran esforç els darrers anys per millorar processos i minimitzar els efectes negatius envers el medi

JG- Efectivament és un sector que ha millorat molt i treballa molt bé. La meitat de la indústria química espanyola està a Catalunya i és un sector molt dinàmic que exporta molt, junt amb l'automobilístic. Això és essencial per a tots dos.

NP- I en la mesura que exporten han de ser ambientalment més responsables: hi estan obligats.

I, per acabar, quina lliçó hem d'extreure del cas de Flix?

JG- És una història que podem mirar finalment de forma positiva en el sentit de com ha anat tot. El món de la recerca descobreix la gravetat de la contaminació, i les administracions es posen d'acord en treballar conjuntament per resoldre el problema, malgrat no ser del mateix partit. S'arriba després a la decisió de treure els fangs, que no era gens fàcil, perquè té un cost important. I tot això ha passat sense que arribés la catàstrofe.

(F)

Però el cost pel contribuent serà molt elevat

NP- Això és una història d'èxit des del punt de vista de tot el que s'ha evitat. Una altra cosa diferent és el cost. Dit d'altra manera, encara que hagués estat més car no podíem deixar de fer-ho des del moment que tenim un problema per solucionar i considerem que la prioritat és el medi. Ha faltat una cirereta del pastís que hagués estat seguir amb la filosofia que va començar tot el procés quan es va fer una comissió participativa oberta als científics i a la gent del territori. Quan aquest projecte surt a concurs públic pràcticament no hi ha al·legacions perquè gairebé tot ja s'ha discutit abans. En el moment en què Cristina Narbona surt del ministeri, tot aquest esperit i aquesta manera de fer se'n van en orris perquè l'equip que la succeeix no creu en la participació. Si hagués estat per ells els sediments s'haurien tapat, el que passa és que tenien els fons de cohesió disponibles i no podien dir que no. Si la participació hagués continuat aquest projecte s'hauria pogut explicar arreu del món i hauríem pogut discutir coses tan importants com quin serà el destí final de tot aquest indret un cop acabin els treballs. Tenim pendent elaborar un nou projecte pensant en el futur.

Etiquetes: [Catalunya](/etiquetes/catalunya) (/etiquetes/catalunya)

Share 0

Tuit

 (<https://plus.google.com/share?url=https%3A//www.sostenible.cat/entrevista/si-la-gran-massa-de-residus-de-flix-arriba-a-anar-riu-avall-ara-parlariem-de-catastrofe-1>)

 (<https://www.sostenible.cat/print/entrevista/si-la-gran-massa-de-residus-de-flix-arriba-a-anar-riu-avall-ara-parlariem-de-catastrofe-1>)

Relacionats

Butlletí

Correu electrònic *

Subscriu

[Enviaments anteriors](/newsletter/sostenible) (/newsletter/sostenible)

(/)

Revista de la **xarxa** de ciutats
i pobles cap a la sostenibilitat

**Diputació
Barcelona**

(<http://www.diba.cat>)

[Arxiu](/arxiu) (/arxiu)

[Continguts per categoria](/tagclouds/chunk/3) (/tagclouds/chunk/3)

[Continguts per etiqueta](/tagclouds/chunk/1) (/tagclouds/chunk/1)

[Continguts per municipi](/tagclouds/chunk/2) (/tagclouds/chunk/2)

[Avis legal](http://www.diba.cat/avislegal) (<http://www.diba.cat/avislegal>)

[Contacte](/formulari/contacte) (/formulari/contacte)

[RSS](https://www.sostenible.cat/pagina/rss#overlay-context=) (<https://www.sostenible.cat/pagina/rss#overlay-context=>)

(<https://www.facebook.com/Sosteniblecat-146513494888>)

(<http://www.twitter.com/xarxasost>)

(<http://youtube.com/xarxasost>)

([rss.xml](#))